

Gedeputeerde Staten van Gelderland
Postbus 9090 Markt 11
6800 GX ARNHEM 6811CG ARNHEM

Betreft NRD Plan-MER voor windbeleid en RES provincie Gelderland

Onderwerp : Zienswijze Onderzoeksagenda Milieu voor windbeleid en RES

19 maart 2023 – per email aan post@gelderland.nl

Geacht College,

Graag proberen we met deze reactie de kwaliteit van een voorgenomen m.e.r. te verhogen. Neem de aangedragen internetlinks s.v.p. mee als ingesloten in deze reactie.

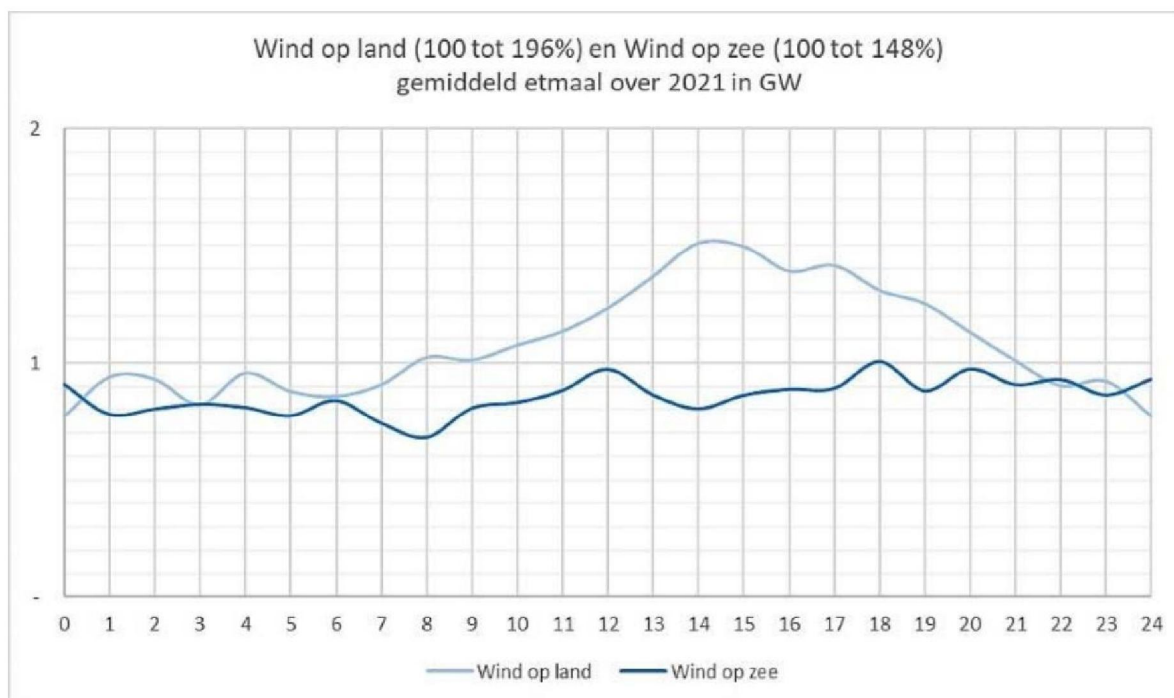
1. Zon niet slechter dan wind in netcongestie

Volgens de context en achtergrond van de concept-NRD wil de provincie Gelderland haar windbeleid actualiseren, met een voorbeeld waar de provincie ruimer beleid heeft dan de RES'sen nu aangeven. Er wordt als motivatie voor milieu-onderzoek aangegeven dat de Provincie samen met gemeenten en regio's wil inzetten op "een verbetering" van de wind/zon verhouding. Deze stelling kent echter geen enkele goede onderbouwing. En dus verdient het beleid van de Provincie inderdaad een actualisatie naar wat bottom-up in Res'sen is aangedragen conform het Klimaatakkoord, waaraan ook de Provincie Gelderland partij is.

Wind op land doet weliswaar ca. 3000 vollasturen per jaar en zon slechts ca. 1000. Dit moet niet verward worden met invulling van MW of MWh duurzame productie per jaar. Zo heeft 30 MW zon dezelfde jaarproductie als 10 MW wind. In deze verhouding zou zon "verbeterd" moeten worden door 1/3 minder MW wind op land. Maar gesteld dat er weinig bewolking is en het goed waait, geven op piekmomenten overdag 10 MW zon en 10 MW wind dezelfde belasting van het net. Een verschuiving van zon naar wind verandert hier niets aan, zon en wind zijn even maatgevend. Indien toch 30MW zon draait en tegelijk 10 MW wind, maakt het nog steeds niet uit wie van de beide zich zou moeten minderen om netcongestie te voorkomen. In één van beide zou bijv. 5MW mindering gebracht moeten worden, met dezelfde verlies aan duurzame productie, namelijk 5 MWh per uur.

Daarbij kent wind niet zoals soms wordt gepubliceerd geen piek in de nacht, maar juist midden overdag. Ook wind op land draagt dus zijn steentje bij aan eventuele netcongestie op het midden van de dag. Figuur gebaseerd op gegevens van Martien Visser, zie

<https://www.nlvow.nl/archief/variabiliteit-windenergie-niet-complementair-aan-zonne-energie> :

Op de genoemde website is te zien dat zon om 14:00u van een jaargemiddelde dag reikt tot 4 GW, zodat het redelijk lijkt dat distributiebedrijven klagen over de piekbelasting van zon. Het minderen van productie zou echter ofwel evenveel zonenergie kosten als evenveel windenergie. Daarentegen is wind veel volatieler dan zon. De laatste is relatief goed voorspelbaar, terwijl het soms dagen aaneen stormt danwel windstil kan zijn. Ter zake van betrouwbaarheid van duurzame energie behoeft zon slechts een etmaal backup of opslag te overbruggen, maar wind enkele dagen.

Het past een NRD niet om als vooropgesteld uitgangspunt iets te willen verbeteren in de wind/zon verhouding zoals de RES'sen aanbieden. Dit is niet alleen strijdig met de techniek-vrijheid van het Klimaatakkoord, maar ook met een onderzoek dat het verschil in milieu-effecten aandraagt om pas op basis daarvan een gradatie in effecten tussen techniek keuzes aan te reiken.

Het is tekenend voor de opstellers (NWEA lobby, ambitieuze ambtenaren en gedeputeerde) dat bovenaan pagina 18 van de concept-NRD staat vermeld *"Ik neem aan dat dat [verbetering van de zon/wind verhouding] een GS besluit is. Dat zou hier dan ook passen lijkt me."* Dit is een omschrijving van het voornemen van de initiatiefnemer, maar verraadt de bedoeling van een foutieve begrenzing in reikwijdte van dit NRD. Het is begrijpelijk dat ambtenaren en politici niet alle begrip hebben van vermogen versus energie en dat in (on)voorspelbare tijdverdelingen, maar de hoop is dat met o.a. het instrument van zienswijzen ingefluisterde lobby-standpunten een weerwoord verkrijgen.

2. Geluidhinder tellen als hinder, niet op basis van wat vergunbaar is

In een m.e.r. doet het er niet toe waar de wetgever grenzen of normen heeft gesteld aan geluidsimmissie op de leefomgeving. Wat telt is de geluidsdruk die mensen waarnemen in hun tuin, woning of slaapkamer, samengevat in Laeq tegen de gevel. Daarbij is bij windenergie een grote variatie vanuit windsterkte en windrichting aan de orde. Elke vorm van middeling verdoezelt de hinder die op een aantal momenten of dagen waargenomen wordt. Laat staan een middeling over een geheel jaar,

zoals de nu niet voldoende normen aangaven in Lden. Als je de helft van de nachten niet kan slapen, laat staan met open slaapkamer-raam, is dat ernstiger voor de gezondheid dan een rekenkundig gemiddelde veroorzaakt.

Kies dus een geluidshinder die gedurende bijv. 3 uur bijv. 1 of 36 dagen per jaar als maximum optreedt. Betrek daarbij, vergunbaar of niet, het sterke impuls karakter van windturbinegeluid, en de laagfrequente geluiden vanaf 10 Hz (wat nu vrijwel nooit gemeten wordt, maar het verste weg draagt). Deze effecten zijn wel degelijk significant tussen alternatieven, voor het aantal ernstig gehinderden. Elke ernstig gehinderde telt, niet de terminologie van het vervallen Activiteitenbesluit dat een zeker aantal gehinderden wel geaccepteerd moet worden. Dat is een politieke keuze, niet waardig in een m.e.r.

Meer algemeen komt nu het woord “gezondheid” nu nog niet in de tekst van het concept-NRD voor. Vermijd in een m.e.r. dat het slechts zou gaan om Nimby’s. Het klopt dat in het buitengebied minder mensen wonen dan hen die ze in democratische meerderheid ergens plannen, maar in dorpen en steden wonen. In gezondheid en de milieu-evaluatie telt ieder Nederlander, en bestaat er een zorgplicht.

Waar effecten op gezondheid niet duidelijk genoeg zijn geldt in de milieuwetgeving zelfs een voorzorgplicht: bij onzekerheid maar wel beschikbare alternatieven met minder uitwerking van “onzekere” effecten geldt een plicht die alternatieven te verkiezen. Er geldt dus niet een noodzakelijk bewijs van negatieve gezondheidseffecten, maar een noodzakelijk bewijs dat een voornemen geen gezondheidseffecten zou veroorzaken. Dat vereist onderzoek, waar het RIVM voorlopig nog wel even mee bezig is. Soms is het beschikbare Detailniveau niet toereikend, zodat op voorhand gewezen moet worden op prudente aanname van negatieve effecten op gezondheid. En niet omgekeerd het weglakken ervan wegens even niet passend in de ruimtebehoefte van duurzame energie. Dan is het beter om een sloopplicht in een straal rond windenergie te voorzien, zoals actueel in Denemarken binnen 4x tiphoogte.

3. Neem voldoende alternatieven op

Het NRD gaat te zeer uit van één voornemen van de initiatiefnemer (de Provincie Gelderland) namelijk om alle RES-aanbiedingen te sanctioneren in de Wro, met mogelijk nog een verbuiging vanuit genoemde onterecht vermeende voordelen van wind boven zon (op dak...). Zo’n voornemen mag, maar hoeft niet het (enige) Voorkeursalternatief te worden in de MER. De NRD vertoont hier te weinig onbevangenheid, maar ziet de ambities in duurzame energie op overigens te smalle zichtlijn als onbetwistbaar uitgangspunt. Dat zou de keuze zijn tussen niets of de RES’sen implementeren. Het klopt, dat is het z.g. “nulalternatief”, waarin het voornemen gewoon niet wordt uitgevoerd.

Er moet in deze NRD “Startnotitie” echter een grotere reikwijdte beschreven worden. Zo zijn er alternatieven op het gebied van

- Keuze voor slimme verschuiving van locaties (gemeenten plaatsen het liefst aan hun gemeentegrens)
- Keuze voor invulling van de (inter-)nationale behoeften aan duurzame energie op plaatsen buiten de Provincie Gelderland (zoals op de Noordzee, in minder bevolkte Europese buurlanden)

Deze alternatieven behoeven niet verder te reiken dan de doelstelling van het Klimaatakkoord van 35 TWh duurzame productie op land in 2030, die inmiddels ruimschoots is behaald. De bouw vanaf heden

tot 2030 van zonneparken maar zeker wind op land reikt ternauwernood 2030, met of zonder dictatoriale EU-Directives van F. Timmermans. Een moment waarop meer dan voldoende duurzame energie inclusief waterstofomzetting (met opslag mogelijkheid) zal zijn gerealiseerd. Zie <https://www.nlvow.nl/actueel/het-kan-met-gemak-wind-op-zee-en-zon-op-dak> en <https://www.hetkanmetgemak.nl>.

Het NRD had de ontwikkeling van alternatieven voor de standaard RES'sen centraal moeten stellen. Het heeft in een m.e.r. geen zin de effecten van alleen het idee van de initiatiefnemer (Res'sen en/of Provincie) te beprijzen op milieu-effecten. Het is juist de bedoeling van de Europese SMB-richtlijn 2001/42/EG om te optimaliseren naar minimale milieu-effecten via alternatief-ontwikkeling.

4. Hou het simpel

Hoewel een lid van de NWEA (Witteveen & Bos) in staat geacht moet worden om zoals zo vaak alles recht te breien, bestaat er gewoon verschil in alternatieven. Wie nog probeert de impact van windturbines op leefomgeving, landschap en gezondheid recht te praten, in vergelijking met

- Zon op daken, bedrijfsdaken
- Zon op land
- Wind op zee

maakt zich op voorhand bijna belachelijk. Door een afstandsnorm te stellen voor volledige compensatie (of onteigening) van woningen op afstanden

- Zonnepark 100m vanaf een woning, met heg max. 2.00m
- Windpark bijv. 6 maal tiphoogte vanaf een woning of 1000m
- Geen molenaarswoning als er niet sprake is van een gezonde industrieterrein

wordt duidelijk welke techniek zon of wind er in dit volle land past. Zie

<https://www.nlvow.nl/actueel/een-heldere-afstandsnorm-veilig>.

Neem daarin mee dat onttrekking aan de agrarische bestemming (nabij natuur) het landbouwgebied ondersteunt. En neem daarin ook mee welke vermogensschade ontstaat (TNO 15 miljard t.g.v. de RES'sen in NL, <https://www.nlvow.nl/actueel/planschade-windmolens-loopt-met-de-res-volgens-tno-op-naar-meer-dan-15-miljard-euro> en hoe wind op land concurreert met de behoefte aan nieuwbouw van woningen. Beide maatschappelijke annex milieu-effecten zijn nihil voor het alternatief wind op zee en zon op dak, waarmee de overheidsdoelen zeker ook behaald kunnen worden.

5. Op Detailniveau

a. clusters

Neem solitaire windturbines mee: de milieu-effecten ervan kunnen lokaal net zo zwaar tellen als een clustering van 2. Neem anders op dat "het windbeleid" een minimum afstand van 3km tussen zowel windparken als solitaire WT vereist, om te voorkomen dat een semi-clustering salamitactiek toepast, zoals al is voorgekomen.

b. gedragscodes

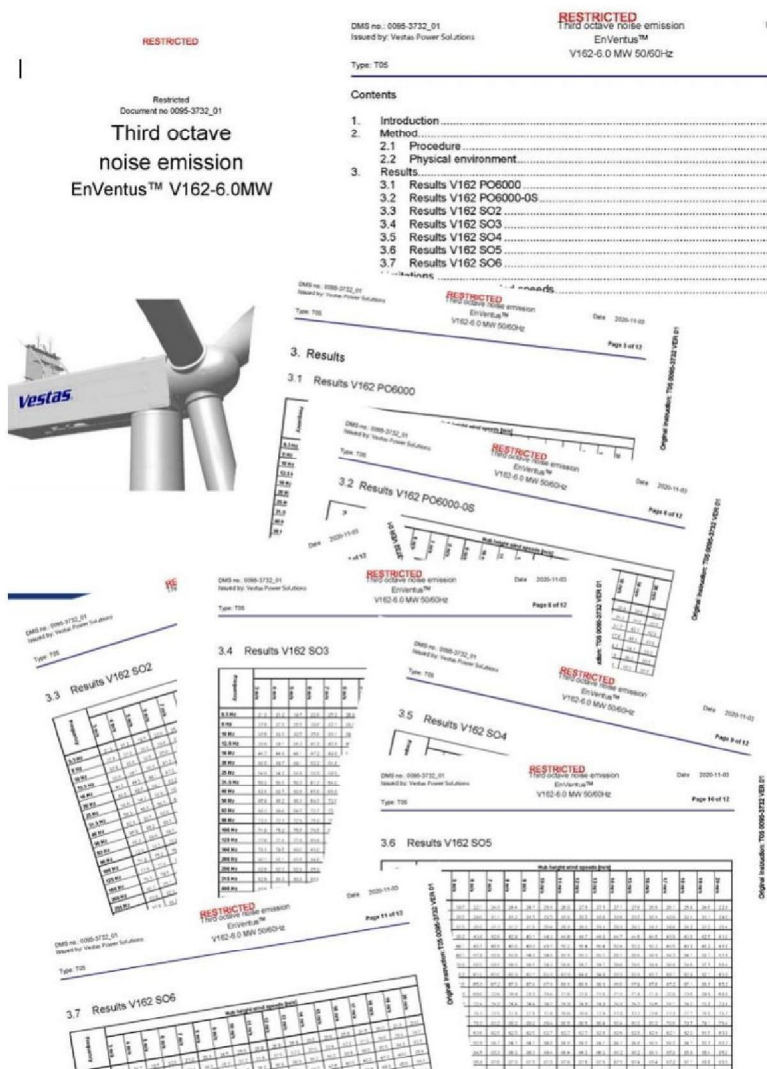
Neem voor wind en zon de Gedragscodes op, waarbij bijv. voor zonneparken geldt dat 25% van het oppervlak natuur dient te zijn. Deze zouden gezien de huidige buiten-ommers uit het buitenland minimale standaard moeten zijn in de Provinciale Windvisie.

c. de kinderen van de molenaar buiten een inrichting

“‘Molenaarswoningen’ of ‘woningen in de sfeer van de inrichting’ zijn woningen waarvan de bewoners ook initiatiefnemer en mede-eigenaar van het windpark zijn.” Dit geldt ook voor de kinderen van de molenaar, zijn toekomstige huurders en kopers ?

“Onder strikte juridische voorwaarden is het hiermee mogelijk om af te wijken van de gebruikelijke normen die gelden als bescherming van omwonenden tegen bijvoorbeeld geluid of slagschaduw.” Dit is volstrekt onjuist en geldt alleen voor een bedrijfswoning op een industrieterrein, een windpark is nu eenmaal geen “inrichting” in de zin van de milieu-wetgeving, anders zou hier o.a. de HMRI 2004 voor geluid van toepassing blijven.

d. bronsterkte hoge turbines

Figuur: Certificaten met "vrij te kiezen" bronsterkte in 7 smaken, zie <https://www.nlvow.nl/actueel/een-heldere-afstandsnorm-veilig>

“De NRD bevat geen kaartmateriaal van windturbines met een ashoogte van 166 m. Een windturbine met een ashoogte van 166 m is leverbaar met verschillende eigenschappen, waaronder uiteenlopende bronsterktes”. De levering van hoge windturbines gaat gepaard met een palet van wel 7 bronsterkten,

elk precies 1 dB(A) lager. Dus gaande van bijv 106 dB(A) bronsterkte in stapjes van 1 dB(A) omlaag naar bronsterkte 99 dB(A). De leverancier levert zelf geen gegarandeerde begrenzing van het vermogen aan, maar het gaat om de z.g. “silent modussen” waarin de WT (virtueel) begrensd wordt in vermogen zoals een vrachtwagen op snelheid. Dat gaat niet automatisch, maar er zou ingesteld kunnen worden dat al bij lagere windsnelheden dan 11 m/s de wieken getordeerd worden en zo nooit op vol vermogen komen. Dit is geen eigenschap van “grotere” WT, maar een gekunstelde keuze uit welke frequentie-certificaat de ontwikkelaar wenst te kiezen. Controle er op is toch door geen enkele Omgevingsdienst mogelijk, die zou jaarrond moeten meten en speciaal bij hardere hoge windsterkten. In tegenstelling, de Omgevingsdiensten krijgen een certificaat naar keuze aangereikt van de initiatiefnemer, en zullen bij eventuele controle het daarmee moeten doen, zelf hebben ze geen technische en wettelijke mogelijkheid de lagere bronsterkte op jaarbasis te controleren. Neem dus grotere windturbines mee met hun werkelijke bronsterkte, groter door alleen al hun uitstralingsoppervlak en hun eventuele windremming door vermeende silent-modussen.

6. Wees eerlijk

Een zienswijze/reactie als deze is een invulling van burgerplicht op de oproep om inschakeling door de Awb van het laatste democratische cohort in de democratie, namelijk de burgers zelf. Dat vindt plaats in onbezoldigde tijd van burgers van Nederland, dus vaak welgemeend. Te vaak worden deze gezien als gericht tegen de blinde ambities van de maatschappij, i.c. bepaalde bezorgde ambtenaren en politici. Dat zien de burgers terug in een volmondige afwijzing of wegschrijven van hun inbreng in een Zienswijzennota, zelfs een Reaktienota of een niet aanpast document (hier de NRD).

De scheidend gedeputeerde van de Provincie Gelderland bedoelde in interview bij nu.nl d.d. 20-3-2023 het zo goed, zei hij, maar hij kon niet snappen dat er altijd tegenstand was tegen zijn noodzaak om snel en veel duurzame energie te realiseren. *“wat je ook doet, de weerstand blijft”*. Het komt niet in hem op dat het wel eens kan liggen aan de overheid zelf, die zijn eigen weerstand oproept. Doordat ze boven alles voornemens zijn dat alle middelen voor het goede doel zijn geoorloofd. Terwijl het zo goed anders kan, te beginnen met het ontzien of volledige compensatie van hen die de nadelen dragen van de energietransitie, door hen te zien als gelijke stakeholders als de betrokken grondeigenaren die een forse jaarvergoeding krijgen.

Het NLVOW begeleidt bij meerdere gemeenten overigens een proces, leidend tot goede voorbeelden op basis van een Gebiedsakkoord vooraf, waarin de nabije burgers een echte plaats aan de onderhandelingstafel van een project hebben. Wees dus niet tegen burgers, maar neem hen en hun zienswijzen nu eens volledig mee, het kan echt.

Met vriendelijke groet,

Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines
Skelte van Aysmastrjitte 10
8744EP Schettens

 bestuurslid

